

Kiegészítő melléklet a tanári segédlethez

Kedves Kolléga!

Jelen melléklet célja, hogy felkészítse Önt a program tananyagának oktatására és gyakorlati részének lebonyolítására. Az oktatási tematikát úgy készítettük el, hogy a tananyag, és az idealisbank.hu oldalon lévő információkat kellő háttérinformációval egészítse ki. Ha ennek ellenére nem kap minden kérdésre kielégítő választ, akkor érdemes az anyagban megadott honlapokon utána olvasni részletesebben az adott témának.

Sok sikert kívánunk!

A szerzők

Program elindítása

0. óra felépítése

1-10 perc Téma: A program bemutatása

Átadandó információ:

- A programot a PSZÁF támogatta és célja, hogy hasznos ismereteket kapjanak a résztvevő diákok a banki termékekről, az internetbiztonságról és egy internetbank szimulátor segítségével megismerkedjenek ezzel a ma már általánosan elterjedt eszköz gyakorlati használatával.
- A pénzügyek, a banki ügyintézés és az internetbiztonság fontosságáról néhány szót érdemes mondani. A legfontosabb, hogy a diákok megértsék, itt olyan dolgokról fognak hallani, olyan ismereteket sajátítanak el, amelyre mindenkinek szüksége lesz függetlenül attól, hogy milyen szakmát választ, milyen irányultságú (humán, reál), milyen jövedelme lesz majd a NAGYBETŰS életben. Ezzel kapcsolatban lehet személyes példát is felhozni (amikor a szüleim megtakarítási programot indítottak nekem, amikor lakást vettem, amikor autót vettem, amikor az első fizetésemet megkaptam, amikor én nagyon fiatal voltam akkor

más idők jártak, de ma már ez a téma azért fontos, mert..., és így tovább). Erről később még részletesebben is szó esik, ezért egyelőre egy rövid reklám erejéig javasolt érinteni a témát.

- A program felépítésének átbeszélése
 - Önálló felkészülés részleteinek megbeszélése. Elvárás az önálló feldolgozás. Itt megfogalmazhatunk néhány konkrét kérést, javaslatot a munkával kapcsolatban (jegyzetek készítése, stb.), és átbeszélhető egy esetleges ellenőrzés (rákérdezzünk osztályfőnöki órán, hogy ki hol tart) gyakorisága.
 - Tanórák időpontjainak, témáinak rövid átbeszélése. Cél, hogy a diákok előre halljanak arról, hogy miről fognak szólni az órák. Ez az önálló felkészülést is segíti, de egyben figyelemfelkeltésre, a tananyag fontosságának kihangsúlyozására is jól használható!
 - Játéknap lebonyolításának menete. (Dátum, játékkal töltött órák száma, mit játszunk, szimulátor, nyeremények, fontosabb szabályok, mit hozzanak magukkal stb.) Legfontosabb cél itt is a lelkesítés, a figyelemfelkeltés.
- A program lelkének az idealisbank.hu honlap szerepének nagyon rövid bemutatása.
- Iskola céljainak bemutatása (ha ezt fontosnak ítélik meg). Miért döntött úgy a tantestület, hogy elindítja ezt a programot? Miben szeretnék a diákokat támogatni ezzel a döntéssel?

10-30 perc Téma: beszélgetés a pénzről, bankról, internetbankról, internetbiztonságról

Átadandó információ: Cél, hogy egy kötetlen beszélgetés keretében néhány a diákok által elmondott példa elhangozzék a témával kapcsolatos élményeikről, véleményükről. Egy jól irányított és levezetett beszélgetés egyrészt segít abban, hogy hasznosnak lássák részvételüket a programban, másrészt információ az oktatás lebonyolításához arról, hogy a diákok hogyan élik meg a pénzügyekkel, bankokkal kapcsolatban tapasztaltakat. Ha ezek esetleg túl negatívak, akkor nyilván az elkövetkező órákon másként kell bemutatni, átbeszélni a tananyag egyes részeit.

Javaslat, ötlet: A beszélgetés beindításához a következő kérdéseket tehetjük fel, az alábbi témákat „dobhatjuk be”.

- Kinek van bankszámlája közületek? Meséljen róla! Miért nyitotta? Mire használja? Milyen gyakran és miért szokott kapcsolatba lépni a bankjával? Használ internetbankot?
- Kinek mi jut eszébe arról, hogy internetbiztonság?
- Kinek van bankkártyája? Fizetett-e már vele bárhol? Vett-e fel készpénzt? Nehéz volt megtanulni az ATM használatát? Miért igényelte?
- Vásárolt már valaki közületek az interneten? Mit? Hogyan fizetett?
- Mit gondoltok az internetbankról? Mi az? Kik használják? Mire?
- Mi a véleményetek a bankokról? A véleményed személyes tapasztalaton alapul vagy csak hallottad azt, amit most gondolsz róluk? Ha van személyes tapasztalatod, akkor mesélj róla!
- Ha van valamilyen aktuális országos téma (nehéz pénzügyi helyzet, tőzsde válság vagy éppen nagy áremelkedés, gazdasági válság, fellendülés) ami nagy publicitást kapott a sajtóban és témába vág, akkor erről is lehet beszélni.

30-40 perc Téma: honlap bemutatása

Lehetőség szerint a diákok üljenek számítógépek elé vagy legalább egy számítógép képernyőjét vetítsük ki és így mutassuk be a honlapot.

Átadandó információ: A legfontosabb, hogy a diákok megismerkedjenek az e-tankönyvvel. Átnézzék a menü szerkezetét, és ha valamit nem értenének, akkor az ott helyben tisztázandó. Ez elengedhetetlen az önálló felkészüléshez! Emellett fontos még a wiki bemutatása is.

40-45 perc Téma: kérdések, kérések átbeszélése

Átadandó információ: Bármilyen, ami az indító óra kapcsán felmerült.

Lezárásként érdemes a tankönyv elolvasásának fontosságára ismételtelen felhívni a figyelmet!!!

Tankönyv önálló feldolgozását követő foglalkozások

1. óra felépítése

1-15 perc Téma: Miért hasznos, amiről az elkövetkező órákon hallani fogunk?! (2. dia)

Rövid beszélgetés a pénzügyi ismeretek hasznosságáról.

Átadandó információ: A tankönyv önálló feldolgozása után a diákok remélhetőleg már másként tekintenek a banki termékekre, mint korábban. Egy elgondolkodtató példával (lottó ötös - lásd később) érdemes erősíteni az érdeklődésüket. A lényeg, hogy az óra elején mindenki ismét átérezze, hogy most fontos és komoly dolgokról, az életünket alapvetően befolyásoló témákról fogunk beszélgetni.

Levezetés: A beszélgetést kezdjük a 2. dián lévő kérdésekkel!

- Szerinted mennyi pénzre mondhatjuk, hogy sok? Érdemes egy papírra felírni a válaszokat, hogy ne befolyásolják egymást, majd egyenként megkérdezni és felírni a táblára. Érdekes eredményt fogunk kapni várhatóan. Nagyon nagy lesz a szórás. Tanulságos megkérdezni, hogy ki mit csinálna azzal az összeggel, amit soknak tart, ha most megnyerné a lottón? A válaszokra a negyedik kérdés tanulságai kapcsán lehet visszatérni!
- Tudod hogyan dolgozik a pénz neked vagy éppen helyetted? Tudtad, hogy ha valakinek van 20 millió forintja, akkor egy okos befektetéssel mindössze évi nettó 6 % hozam évente 1,2 millió, azaz havonta 100 ezer forint bevételt, jövedelem kiegészítést jelent számára? Induljon be mindenkinek a fantáziája, hogy mi van ha például az a hozam 12 % és az összeg pedig 40 millió. Gondolkodjon, számolgasson akár most egy kicsit vagy majd az óra után.
- Mit csinálnál holnap ha megnyernéd a lottó minden idők legmagasabb főnyereményét? Erre ne válaszoljunk, csak hagyjuk a fantáziájukat szárnyalni. Dicsérjük meg azokat, akik adakoznának belőle vagy a szüleiket támogatnák, tehermentesítenék őket a gyermeknevelés további költségei alól, vagy azokat, akik befektetnének, el kezdenék forgatni a pénzt. Azokra a felvetésekre, amelyek két kézzel való költségesről szólnak („vennék egy 7-es BMW-t magamnak meg mindjárt egy másikat is a szüleimnek” vagy „Porsche, tengerparti luxusvilla, földkörüli út”) itt még ne reagáljunk.
- Felhalmozó vagy éppen felélő típusú vagy? Itt mesélhetjük el a lottó ötös példát (lásd lent) röviden. A történet végén csatoljunk

vissza az első kérdésnél tárgyalt „mit csinálnál azzal a sok pénzzel” és a negyedik kérdésre adott szélsőséges költségekkel szembe fordított válaszokra. A visszacsatolásnál törekedjünk arra, hogy ne bíráljuk a válaszokat, hanem inkább egy jól irányzott kérdéssel elgondolkodásra készítessük a diákokat, vajon tényleg féktelen költségekkel szembe fordított válaszok a legjobb választás?

Példa: Egy lottó ötös tipikus története.

Gábor ötven éves volt és egy megyeszékhelyen dolgozott a helyi iskolában karbantartóként. Felesége óvónő volt. Kisebbségi adóssággal, átlagos jövedelemmel éltek életüket. Egy szép kis házuk volt, ahol lányuk és vejük is velük laktak. A fiatalok lakásra gyűjtöttek. Kamasz lányuk szintén velük lakott.

Egy szép nyári napon Gábor megnyerte a lottó ötöst. Nem a legnagyobb nyeremények egyike volt az övé, de 120 évig kellett volna ezért a pénzért dolgozni. Gábor és a család először el sem akarták hinni a történetet, de hamar beindult a tervezgetés, mire költsék el a nagy nyereményt?! Kimeríthetetlennek tűnt az új bankszámlájuk!

Első lépésként a szülők otthagyták a munkahelyüket és elkezdtek vásárolni. Mindenki kapott egy új és elegáns autót. Aztán vettek mindjárt két szép nagy házat. Egyet maguknak egyet pedig a nagyobbik lányuknak, a város legfrekvenciáltabb részén. Vejüknek vettek egy boltot a városban, bár soha senki nem vállalkozott még a családban. Berendezték, árukészlettel feltöltötték.

A nyereményt még egy megyeszékhelyen is nehéz titokban tartani. Hirtelen megszorodott a barátok száma, akik mind segítséget kértek, és felfedezte őket néhány szélhámos is. Eleinte nyakra főre adtak a pénzből, hiszen az kimeríthetetlennek látszott. Aztán megtanultak nemet mondani. Emiatt nem csak irigyeik lettek, de haragosaik is. Kezdték magukat kellemetlenül érezni.

A házak, az autók rengeteg pénzt elvittek minden hónapban, a vej boltja is csak nyelte a pénzt valami miatt. A szülők nem dolgoztak, így nem is kerestek semmit. Ez teljesen feleslegesnek látszott, hiszen a nyeremény többszöröse volt, mint amit az életük végéig kereshettek a munkájukkal.

10 hónappal a nyeremény átvétele után látták, hogy a pénznek már csak alig a harmada van meg! Ekkor kitalálták, hogy a maradékot be kellene fektetni. Mivel e területen semmilyen tapasztalatuk nem volt és rengetegen megkeresték őket nagy-nagy hozamok ígéretével, vállalkozási ötletekkel, az egyikbe be is szálltak. Szinte az összes pénzt elvesztették pár hónap alatt. Közben a magas kiadások a házakra, a kocsikra megmaradt.

18 hónap alatt jutottak el oda, hogy elfogyott a pénz. Árulják a házukat, kölcsönöket vettek fel az ingatlanra, hogy amíg eladják, megéljenek valamiből. A férj és a feleség is állást keres, de nem fog menni, mert mindenki tudja róluk a városban, hogy ők a "lottónyertesek". Mindnyájan boldogtalanok és nem értik mi történt, történik velük!

Ellenőrző kérdés: Nincs

16-35 perc Téma: Alapok és a fogalmak átvétele (3-4 dia)

Ebben a részben a tankönyv I. fejezetének legfontosabb részeit beszéljük át a diákokkal. Az alábbiakban azokat az információkat írjuk le, amelyekről mindenképpen szót kell ejteni (szerepük lesz a játéknapon). Ha az idő engedi, akkor érdemes természetesen a többről is beszélni.

Mi a pénz?

Átadandó információ: értékmérő funkció (lásd részleteiben a tankönyvet)

Fizetési funkció: ez egy picit elvontabb fogalom, de fontos. „Erről akkor beszélünk, amikor a pénz és az áru eltérő időben ellentétesen mozog. Tehát a pénzmozgás nem jár együtt az áru mozgásával. A pénz tehát fizetési eszközként funkcionál abban az esetben, amikor a pénzmozgás elválik az árumozgástól. Például részletre veszek TV-t, azaz az árut előbb kapom meg, mint ahogy az ellenértéket átadom érte.”

Javaslat, ötlet, példa: értékmérő funkció: Mutassuk fel a mobiltelefonunkat! Eladom! Ki mit ad érte? Pénzt? Miért nem ajánlja fel a kerékpárját valaki? Az többet ér? Miért ér többet? Hogyan mérte ezt meg? Milyen „mértékegységet” használt?

Ellenőrző kérdés: Mi a pénz értékmérő és fizetési funkcióinak lényege?

Infláció

Átadandó információ: Pénzromlás, azaz az árak növekedésének ütemét jelenti. Azt, hogy miért van infláció nem kell megérteni, nem foglalkozunk vele a lényeg, hogy van. Az inflációt azért fontos

megérteni, mert később a reál kamatnál szerepe lesz. Fontos amiatt is, mert a ma 100 forintja kevesebbet ér. Amikor majd a befektetések értékelésénél arról beszélünk, hogy tíz évvel ezelőtt 1 millió forintért több terméket meg lehetett venni, többet ért a pénz, mint ma 1 millió, akkor ezt úgy értik meg, ha tudják mi az infláció.

Példa: Lehet beszélni a hiperinflációról. Magyar pengő II. világháború után. Ha van személyes (értem ez alatt a szülőktől, rokonoktól hallott) családi élmény erről, akkor szóba lehet hozni, de ugyanilyen jó a jugoszláv dinár esete (aki esetleg járt azokban az években a volt Jugoszláviában - naponta kétszer emeltek árat a közértben stb.), vagy a 90-es évek elején a magyar infláció, ami meghaladta a 30 százalékot. Akkoriban gyakoribb volt az áremelés, lehet erről is beszélni. Lehet az olasz líráról is beszélni (ha valaki fizetett ezzel), mert annak idején egy zsemle 2 000 líra volt. Itt a nagy számok voltak érdekesek.

Ellenőrző kérdés: Mi az infláció?

Kamat, kamatláb

Átadandó információ: Kulcsfontosságú erről beszélni. A tankönyv pontosan és szemléletesen írja le. A lényeg, hogy a diákok megértsék, hogy a pénz „bérleti díja” a kamat. A kamatnak fontos szerepe lesz a befektetések összehasonlításánál, hiszen a magasabb kamat elérése a cél. (A kockázatnál és a hozamnál még szólnunk erről, de ennél a pontnál ezt fontos kijelenteni.) A kamattal kapcsolatos információkat azért kell alaposan átbeszélni, azért fontos, hogy ezt jól értsék, mert egyrészt a játéknapon főszerepet kap, másrészt a pénzügyi kultúra alapvető része ezen ismeretek gyakorlati felhasználása.

Az egyes devizáknál más a kamatszint, a kamatláb mértéke. Más egy euró betét után fizetendő kamat, mint például a forintnál.

Reál kamat

Átadandó információ: A tankönyv definíciója jól használható. A lényeg, hogy a diákok megértsék, hogy a magas kamat azért is fontos, mert így a tőke, a befektetett pénz értéke valóban nő és nem csak a pénzromlás ütemét védi ki a befektető.

Kamatos kamat

Átadandó információ: Szintén fontos megérteni, mert a játéknapon egy-egy példa jó megoldása ezen ismereten múlik.

Kamatszámítás

Átadandó információ: A program alfája és az ómegája. Nagyon kevés matematikai ismeret elsajátítása szükséges a programhoz. Ez főleg abból adódik, hogy az átlagemberek is kevés pénzügyi matematikai háttérrel élik mindennapjaikat és bonyolítják banki ügyeiket. Tapasztalatok azt mutatják, hogy sajnos még a kamatszámítással sincsenek tisztában, ezért számos rossz pénzügyi döntést hoznak. A cél tehát, hogy ezt az egy képletet és ennek az átrendezését nagyon jól „be kell vésni a diákok agyába”!!!

A matematikai alapja nem bonyolult, egy egyszerű egy ismeretlenes egyenlet, amelynek a „működéséről” már 5. osztályban tanulnak a diákok.

Amit fontos végigbeszélni az, hogy az egyenletet hogyan lehet átrendezni. Ha például a tőke összegét keresem (a kamatát ismerem), akkor hogyan „alakul át” a képlet.

Példa: Érdeemes a játéknap példáiból kiemelni a szimpatikusabbakat és az adatokat némileg módosítva átbeszélni a megoldásuk menetét.

Ellenőrző kérdés: Készítsünk pár példát. Osszuk szét és kiscsoportokban 2 percet kapva rá oldják meg azokat.

35-45 perc Téma: Bankszámlák (5. dia)

A bankszámla az alapkapcsolat az ügyfél és a bank között. Alig van olyan banki szolgáltatás, ami így vagy úgy ne kapcsolódna hozzá.

Átadandó információ: A bankszámla működési elvének bemutatása. A tankönyvben leírt osztálypénzes példa nagyon szemléletes, de ha bármi más szimpatikusabb vagy az osztály életében épp aktuális példa (pl. szalagavató pénzügyei) rendelkezésre áll, ráadásul jól be is mutatható, akkor használjuk ki a lehetőséget. Fontos még, hogy a diákok megértsék nekik is lehet bármikor bankszámlájuk, hívjuk is fel a figyelmüket arra, hogy ha van lehetőségük, akkor nyissanak egyet és használják bátran a pénzügyeik bonyolításra (itt érdemes átnézni a tankönyvben szereplő példákat arról, hogy mi mindenre használható a bankszámla). Az átutalás és a csoportos beszéd, mint lehetőség

mindenképpen kiemelendő, mert ezek kulcsszereppel bírnak majd a játéknap során.

javaslat, ötlet: A programhoz készült egy demó bankszámlakivonat, amely jól bemutatja a bankszámla működésének lényegi elemeit. Érdemes ezt áttekinteni közösen az osztállyal.

Ha valakinek van bankszámlája a csapatban, akkor adott esetben az tapasztalatait meg lehet kérdezni, meséltetni lehet erről őt.

2. óra felépítése

Megtakarítások tárgyalása az óra témája. (5. dia)

1-5 perc Téma: Bevezető

Átadandó információ:

- A megtakarítások kezelése a bankok egy fő tevékenysége. Megtakarítás alatt azt értjük, amikor valakinek átmenetileg „felesleges” pénze van, ami azt jelenti, hogy előre láthatóan meghatározott időn belül nem tervezi azt elkölteni. Az így „parlagon heverő” pénzt „hasznosítja”, azaz például a bankban vagy a bank segítségével valamilyen formában elhelyezi azt (befekteti) és ezért cserébe természetesen hozamot vár el. A pénz is vagyontárgy, akár egy lakás. Érdemes tehát párhuzamot vonni és elmondani, hogy a használaton kívüli lakásunk kiadása is egy ilyen átmenetileg „felesleges” vagyontárgy hasznosításáról szól végeredményben.
- A megtakarítások kapcsán fontos elmondani, hogy a pénz befektetésekor mindig körültekintőnek kell lennünk. Mindig tartsuk szem előtt, hogy a pénzünkért, annak „hasznosításáért” felelősséggel tartozunk ÖNMAGUNKNAK. Minden pénzügyi döntésünket a jó gazda szemével vizsgáljuk meg. CSAK így fog a pénzünk jól „dolgozni értünk”.
- Megtakarításaink kezelésekor a következő szempontokat vegyük figyelembe:
 - Kockázat: minél kockázatosabb egy befektetés, annál nagyobb hozamot vár el a befektető! Minden esetben mérlegelni kell, hogy a várható hozam arányos-e a felvállalt kockázattal.

- o **Megfelelő bank, bróker cég kiválasztása: Mindig tájékozódjunk alaposan arról a szolgáltatóról, akihez a pénzünket visszük. A bizalom alapja a bizalmatlanság! Kétes hírű vagy feltűnően magas hozamot alacsony kockázattal ígérő cégeket kerüljük el messzire! A PSZÁF sokat segíthet a bankok, bróker cégek leinformálásában. Forduljunk hozzájuk bizalommal!**
- o **Befektetés futamidejének átgondolása: A befektetések jellemzője, hogy nem lehet idő előtt „kivonni” belőlük a pénzünket, vagy ha igen, akkor azt csak veszteségek árán. Mindig jól gondoljuk át, hogy mennyi ideig tudjuk nélkülözni a pénzünket.**
- o **Portfólió építése: Nagyobb összegű pénz esetében érdemes többféle megtakarítási terméket, befektetést párhuzamosan tartani. Ez a kockázat csökkentése szempontjából is hasznos, de jobban kezelhető a futamidők kérdése is így.**

A bevezető kapcsán fontos, hogy a diákok megértsék, minden befektetési és megtakarítási döntésüket komolyan kell venniük. Aki elhamarkodottan dönt vagy felületes, az gyakran csalódik és ezekben az esetekben többnyire nem másra (a bank, a bróker) kell haragudni.

Ellenőrző kérdés: Mi a portfólió? Mi a hozam és a kockázat viszonya? Segít-e nekünk a PSZÁF a bróker cégek leinformálásában?

5-20 perc Téma: Bankbetét

Átadandó információ:

A tankönyvben leírtakat kiegészíteni nem, megerősíteni, átismételni kell.

- **A bankbetét az egyik legbiztonságosabb forma megtakarításaink elhelyezésére.**
- **Kamata pontosan kiszámítható előre.**
- **Nagyon likvid, azaz szükség esetén könnyen pénzzé tehető.**
- **A magyarországi betéteket az állam garantálja, azaz ha a bank csődbe megy (ez nagyon ritka), akkor az állam jót áll a betétekért.**
- **A bankbetét kevésbé kockázatos, ezért az elvárt kamat (hozam) is alacsony.**
- **A tankönyvben felsorolt jó tanácsok megvitatása. Esetleges személyes élmények átbeszélése.**

- **Nagyon fontos, hogy néhány rövid példa keretében kamatszámítás gyakorlása!!! Esetleg kamatos kamat számolása.**

Javaslat, ötlet: Generáljunk párbeszédet!!! Érdemes az oktatáskor futó banki betéti reklámok közül néhányat összeszedni és megmutatni. A reálkamat kapcsán érdemes az épp aktuális adatokat az inflációval összevetni. Érdemes továbbá azt is megnézni, hogy az egyes futamidőkre milyen kamatot kínálnak a bankok. A hosszabbak (6. 12 hónap) kamata magasabb vagy alacsonyabb a rövidebbnél (1 hónapos). Ezek alapján javasolt mind a kamatszámítási példák adatainak megadása, mind az esetleges kamatos kamat számolás elvégzése.

Ellenőrző kérdés: A bankbetét kockázatos befektetés? Mi határozza meg a bankbetétek kamatszintjét?

Játéknapon e téma szerepe: nagyon sok feladatot kapnak ezzel kapcsolatban

21-25 perc Téma: Megtakarítási számla

Átadandó információ: Alapvetően két dolgot kell megérteni a termékkel kapcsolatban. Az egyik szerepel a tankönyvben, a másikat érdekességként kellene elmondani.

- **Működése:**
 - Bankszámlához hasonlít, de jellemzően erről nem utalunk át sehova, csak a saját számlák (bankszámlára, kártyaszámlára stb...) közötti átvezetés engedélyezett.
 - Tetszőleges alkalommal utalhatunk rá pénzt (jóváírás)!
 - Havi 1-2 alkalommal lehet róla pénzt kivenni (terhelés) úgy, hogy a meghirdetett kamatot kapjuk. Ha többször veszünk fel róla pénzt, akkor nem vagy csak minimális mértékű kamatot fizetnek nekünk abban a hónapban.
 - Mivel látra szóló betétről beszélünk (azaz bármikor visszakereshetjük a pénzünket) a bank valamivel alacsonyabb kamatlábat alkalmaz, mint a betéteknél, de ezért cserébe (a banki oldali tervezés érdekében) korlátozza a havi terhelési tranzakciók számát. (Előző pontra ez a magyarázat!)
- **Kamatszámítás működése (érdekesség)**

- o Mivel naponta változhat a számla egyenlege (a rajta lévő pénz mennyisége), ezért a bank nap végén az aktuális egyenleggel 1 napra vetítve kiszámolja a kamatképlet segítségével az aznapra járó kamatot, amit eltárol a banki rendszer.
- o Hónap utolsó napján ezeket a naponta eltárolt kamatösszegeket összeadják és így jön ki az adott hónapra fizetendő kamat összege. (Ez az eljárás egyébként minden látra szóló számlánál is, így a bankszámlánál is.)

Javaslat, ötlet: Érdeemes az oktatáskor éppen futó, megtakarítási számlával kapcsolatos reklámokat megmutatni, vagy ha éppen nincs ilyen, akkor néhány bank honlapjáról az aktuális feltételekről (kamatt, működés) információt gyűjteni és azt bemutatni.

Játéknapon e téma szerepe: pár példában szerepel, legfőképpen az elérhető hozam miatt

26-45 perc Téma: Állampapírok

Átadandó információ: A diákoknak ismerniük kell az állampapírok két leggyakoribb típusát, az állampapírokra legjellemzőbb ismérveket, valamint az állampapír lejárat előtti értékesítésének körülményeit, az ebben rejlő kockázatokat.

- Legjellemzőbb ismérvek:
 - o A legbiztonságosabb befektetések egyike, hiszen az állam a legbiztonságosabb adós, azaz a visszafizetési kockázat minimális. (Itt természetesen a Magyar Államról beszélünk, tehát e téma kapcsán nem tárgyaljuk mondjuk a szomáliai kormány által kibocsájtott papírok működését és kockázatát sem! Ott talán ez a kijelentés nem fedi a valóságot.)
 - o A Diszkont Kincstárjegy olyan, kibocsátásakor legfeljebb egy éves hátralevő futamidejű állampapír, amely a névértéknél alacsonyabb, diszkont áron kerül forgalomba, s lejáratkor a névértéket, azaz 100.00%-ot fizeti vissza. Hozama a névérték és a vételár közti különbségből adódik. A Diszkont Kincstárjegy futamideje maximum egy év.
 - o A Magyar Államkötvény egy évnél hosszabb futamidejű és fix kamatozású. Ez utóbbi azt jelenti, hogy futamidőtől függetlenül az előre megállapított kamatláb szerint fizet

kamatot minden kamatfordulónapon (évente) és lejáratkor az állam.

- o Az állampapírba befektetőknek a kockázata ott rejlik, ha idő előtt valamilyen okból „ki kell szállni” a befektetésből. Példa. Ha valaki vásárol kibocsájtáskor egy 15 éves futamidejű papírt 7 százalékos hozamon, majd egy évvel később el kell ezt a papírt adni, és ekkor a papírtól elvárt hozam 9 % (államnak különféle okok miatt drágábban kölcsönöznek pénzt), akkor csak úgy tudja eladni azt, hogy a vevőnek biztosítja a 9 %-os hozamot. Mivel az állam a fennmaradó 14 évben csak 7 %-ot fizet (fix kamatozás), így az eladó kénytelen a kamatkülönbözetet előre kifizetni. Ez úgy történik, hogy névérték alatt adja el a papírt (azaz a befektetett tőkéből kerül levonásra ez az összeg). Ha tehát 10 000 forintos névértéken megveszek egy ilyen papírt, akkor könnyen lehet, de csak 9 000 forintért tudom értékesíteni. HA azonban az állampapír hozamok csökkennek (mondjuk 5,5 %-ra), akkor pedig a fenti folyamat megfordul és a vevő névérték felett vásárolja meg a papírt, mert így is biztosított számára az 5,5 % hozam. Ebben az esetben az állam továbbra is 7 %-ot fizet, de ebből 1,5 százaléknyt az eladó kap, még hozzá előre. Ez fejeződik ki a névérték feletti árban.

Javaslat, ötlet: Nézzük meg oktatás előtt a Államadósság Kezelő Központ honlapját (www.akk.hu).

Ellenőrző kérdés: Mi a különbség a Diszkont Kincstárjegy és a Magyar Államkötvény között? Mi a különbség a rövid lejáratú és a hosszú lejáratú papírok között a kamatkockázat szempontjából?

Játéknapon e téma szerepe: számos feladatban fog szerepelni, ezért kiemelten fontos foglalkozni vele

3. óra felépítése

Megtakarítások tárgyalásának folytatása az óra témája. (5. dia)

1-10 perc Téma: Részvények

A részvény befektetésekről a legtöbb embernek rossz véleménye van. A magyar társadalom túlnyomó többsége nem rendelkezik kellő ismerettel erről a befektetési formáról, emiatt tart tőle, pedig ez egy nagyon jó lehetőség mindenki számára, ráadásul egy jól működő magyar tőzsde (ahol a kisbefektetők is jelentős szereppel bírnak) az ország fejlődése szempontjából nagyon üdvözítő lenne. Elképzelhető, hogy a kollégák között is vannak olyanok, akik tartanak az ilyen típusú befektetésektől. Az oktatás előtt ezért érdemes önvizsgálatot tartani! Vajon mit gondolunk mi a tőzsdéről? Ha az alábbiaktól eltérő a véleményünk, akkor érdemes a lent javasolt weboldalokról néhány információt begyűjteni. Nem az a cél, hogy rávegyük Önöket és Önöket keresztül a diákokat a tőzsdézésre! Tőzsdegurukat sem szeretnénk képezni senkiből. A célunk mindössze az, hogy felkeltsük a diákok érdeklődését a tőzsde iránt, megtanítsunk nekik néhány fontos tudnivalót annak érdekében, hogy nyitottak legyenek. A későbbiekben emlékezve erre a programra tájékozódjanak a részletekről és befektetéseik egy részét bátran és OKOSAN itt helyezték el. A nyitottság elérése tehát a leglényegesebb feladata e rész tárgyalásának.

Átadandó információ:

- **A részvény a részvénytársaságok alapításakor, vagy alaptőkéjük felemelésekor kibocsátott értékpapír, amely a cég tőkéjének meghatározott - a névértékének megfelelő - részét testesíti meg.**
- **A részvényekkel a tőzsdén kereskednek. Itt lehet őket megvenni és eladni.**
- **A tőzsdén közvetlenül csak erre szakosodott cégek kereskedhetnek. Ha mi magánszemélyként részvényt akarunk venni, akkor egy ilyen céghez (bank, brókerház) fordulhatunk.**
- **Az egyes részvények ára (árfolyama) a kereskedési időben percről percre változik. Több százalékot mozoghat felfelé vagy lefelé adott esetben már napon belül is.**
- **Tőzsdézni csak olyan pénzzel szabad, amelyre biztosan nincs szükségünk egy jó darabig.**
- **A család „vész vagy aranytartalékát” NEM TANÁCSOS tőzsdére vinni.**
- **A tőzsdézés, mint egyetlen bevételi forrás (pláne erre egy család megélhetését, napi kiadásainak finanszírozását tervezni) felelőtlenség. Hitelt úgy felvenni, hogy majd a tőzsdézésből visszafizetem (tartalékkal pedig nem rendelkezem) rémisztően nagy felelőtlenség. ILYET SOHA NE TEGYÜNK!!!**

- A tőzsde nagyon kockázatos emiatt jóval nagyobb hozammal kecsegtet. A betéti kamatok többszörösét is meg lehet keresni egy év alatt, de akár el is lehet ennyi pénzt bukni!
- A helyes befektetési politika, ha a portfóliónk egy részét képezik tőzsdei ügyletek. Ez azért jó, mert megfontolt befektetési politikával így a teljes megtakarításra vetítve magasabb hozamot lehet elérni.
- Hosszú távon (15-20 év) a tőzsde nagy valószínűséggel jobb hozamot biztosít, mint más pénzügyi befektetések, ezért a hosszú távú megtakarítási programoknál (nyugdíjra, gyermek felnőtte válásának idejére - lásd bővebben öngondoskodás rész) érdemes főleg a programok elején e befektetési formában gondolkodni.

Javaslat, ötlet: www.bet.hu, www.netdaytrade.hu, www.tozsdeiskola.hu, finance.google.com honlapok áttanulmányozása. Nagyobb biztosítók is mind rendelkeznek megtakarítási programokkal. Ezen cégek honlapjait is érdemes meglátogatni és a befektetési politikájukat alaposan áttanulmányozni. A tapasztalat az, hogy néhány ajánlat átolvasása és megértése után jobban magunkévá tudjuk tenni a tőzsdei befektetők szemléletét. Ha van időnk, akkor adott esetben menjünk be egy brókerházba és kérjünk ingyenes tájékoztatót arról, hogy mit jelent, mivel jár, ha mi magunk is tőzsdézni kezdünk. Érdekes dolgokat lehet hallani, egy izgalmas új világba nyerhetünk betekintést, ami könnyebbé teheti az oktatás e részét!

Ellenőrző kérdés: Mi a részvény? A részvénybe történő befektetés vagy a bankbetét kockázatosabb? Szabad-e úgy eladósodni, hogy abban bízunk, hogy a törlesztéshez szükséges összeget a tőzsdéről teremtjük elő?

Játéknapon e téma szerepe: Egy-két kérdésnél fordul elő - tőzsdei tranzakciót végre kell majd hajtani a szimulátoron.

10-15 perc Téma: Befektetési Alapok

Átadandó információ: A tankönyvben leírt tudnivalókon túl szóbeli kiegészítésként a következőket kell elmondani:

- Akinek nincs ideje a megtakarításait kezelni, ráadásul kockázatosabb ügyleteket is hajlandó felvállalni a magasabb hozamért cserébe (pl. tőzsde), de nem ért ehhez vagy nincs ideje

a napi változásokat követni (mert bizony a kockázatos ügyletek folyamatos éberséget követelnek, mert adott esetben egy gyors beavatkozással sok pénzt lehet keresni vagy éppen minimalizálni lehet a veszteséget) az bízza megtakarításait befektetési alapokra.

- A legkülönbözőbb szempontok szerint alakítják ezek az alapok a befektetési politikájukat. Van amelyik kizárólag bányák részvényeit veszi, erre szakosodott. Van amelyik csak kelet-európai részvényeket vesz, vagy csak kelet-európai bank részvényekbe fektet. Van amelyik kizárólag magyar állampapírokból vagy bankbetétben forgatja a rábízott megtakarításokat.
- Érdekességként a következő szemléletes példát érdemes elmondani. Van olyan befektetési alap, amely kincskereső cégek részvényeibe fektet be. Arra jönnek létre társaságok, hogy régi történelmi dokumentumok alapján például nemzetközi vizeken 500 éve elsüllyedt hajók roncsait, azok között pedig ékszereket kutassanak fel. A projekt megvalósításához szükséges forrást a tőzsdéről szerzik meg, itt „toboroznak” befektetőket. Ha sikerrel jár a vállalkozás a részvényes meggazdagodik, ha nem, akkor elbukja a pénzét. Az erre szakosodott alap kezelője áttanulmányozza az ilyen cégek üzleti terveit, értékeli, leellenőrzi a megvalósíthatóság kockázatait és dönt. Az ilyen alapba fektetett pénzből portfóliót épít, így már akár kisebb összeggel is „be lehet szállni” a kincskereső üzletbe úgy, hogy helyettünk az alapkezelő figyeli az egyes projektek alakulását, és ha kell átcsoportosítja a pénzt az egyes részvények között.

Javaslat, ötlet: www.bamosz.hu honlap meglátogatása. Itt minden tudnivaló részletesen megtalálható, ha valaki jobban el akar mélyülni a témában. Érdemes továbbá legalább egy tőzsdei ügyletet végrehajtó befektetési alap ügyfél tájékoztatóját elolvasni. Tanulságos és szemléletes.

Játéknapon e téma szerepe: néhány feladat kapcsán majd befektetési jegyeket kell venni és eladni

15-35 perc Téma: Öngondoskodás

Az egész program talán legfontosabb elméleti részéhez értünk. Az öngondoskodás fogalmának megértése alapvetően megváltoztatja azok gondolkodását a pénzügyekről, akik eddig más szempontok alapján

döntöttek ha pénzről volt szó. A magyar társadalom pénzügyi kultúrájának fejlettsége elmarad Európa szerencsésebbik felén élő nemzetekétől. Történelmi okokból több generációnak nem volt módja gazdálkodni, vállalkozni, tőkét felhalmozni, azt gyarapítani, a befektetői szemléletet elsajátítani és fejlett banki termékeket, szolgáltatásokat igénybe venni. Bár a 90-es évek közepén a bankok ismét felvirágoztak, behozták 50 éves lemaradásukat a szolgáltatási paletta területén, de az emberek pénzhez való viszonyának gyökeres változásához még hosszabb időre van szükség. Mivel a fiatalabbak szüleiktől nem tanulhatják meg azt, amit kortársaik ma megtanulnak tőlünk nyugatabbra, úgy döntöttük, hogy egy rövid rész erejéig ugyan, de erről a témáról is írunk a tananyagban.

Az internetbank használatát el kell sajátítani, ez ma már nem kérdés. Ehhez érteni kell alapszinten legalább azokat a termékeket, amelyeket ügyfélként ezen keresztül használunk nap, mint nap. A termékek jobb megértéséhez, azonban pénzügyi szemléletmód is szükségeltetik. Tekintsék tehát missziónak azt, hogy a fiatalok számára e szemléletmód iránt felkeltik az érdeklődést. Mi is így vagyunk ezzel miközben e sorokat írjuk!

Átadandó információ:

„Ha megtakarításokról, azok céljáról gondolkodunk, akkor az öngondoskodás lényegét a legfontosabb megérteni! Az ember élete során gyakran előfordulhat, hogy a havi kiadásainál hol többet, hol pedig kevesebbet keres. Van, amikor egy jobb állást találunk és megemelkedik a fizetésünk. Van, amikor lehetőség van másodállásra, alkalmi feladatok ellátására, ami szintén pénzt hoz a konyhára. DE előfordulhat bármikor egy váratlan kiadás (elromlik az autónk vagy a hűtőszekrényt kell lecserélni) és sajnos komolyabb tartós betegség vagy munkanélküliség is pénzügyi gondokat okozhat. A problémát természetesen a nem várt kiadások vagy bevételkiesések (keresőképtelenség) jelentik abban az esetben, ha az ember nem rendelkezik tartalékkal. A tartalék segít áthidalni a nehezebb időszakokat és csökkenti az ember kiszolgáltatottságát, ami a mai pénzközpontú világban nagyon nagy érték!

A keresőképes kor elérésekor fontos tehát jó előre gondolkodni és átérezni azt, hogy amíg az ember fiatal, addig könnyebben kap munkát, ritkábban beteg, többet tud dolgozni és ha a költségeit féken tudja tartani, akkor könnyebben tud megtakarításokat felhalmozni. Ezek a megtakarítások először az első lakás megvásárlásakor jönnek jól, ami az életben az első nagy kiadást jelenti. Ráadásul ilyenkor jellemzően hitelfelvételre is szükség szokott lenni, ami ettől kezdve a havi fix kiadásokat „gyarapítja”. Ezt követi a családalapítás és gyermekvállalás, amikor az anya egy időre

keresőképtelen lesz. A legtöbb családban ez is egy komoly változást okoz a napi anyagi helyzet tekintetében, amire szintén érdemes felkészülni. A gyermekek felnevelése után még hátra van átlagban 10-15 év munkával töltött idő és jönnek a nyugdíjas évek. A nyugdíjba vonulás anyagi tekintetben a legnagyobb változás, hiszen a kereset drasztikusan lecsökken, sok esetben a nyugdíjasoknak már nincs módjuk dolgozni és plusz jövedelemhez jutni, az évek előrehaladtával viszont egyre többet kell orvosra, gyógyszerre költeni. Ma Magyarországon az látható, hogy a mai 35-40 évesek és a fiatalabb generációk már alig számíthatnak majd az állami nyugdíjra, sokkal inkább a magánnyugdíjpénztári megtakarításaikból és egyéb felhalmozott vagyonból kell majd idős korukban megélniük. A tartós megtakarítások valójában tőkefelhalmozást eredményeznek, a tőke pedig tőkejövedelmet termel, azaz a pénzünk is értünk dolgozik!

Egy nagyon egyszerű példát bemutatva egy dohányos napi egy doboz cigaretta elszívásával kb. évi 200 ezer forint kiadás elé néz. Ha 30 éves korától kezdődően valaki ezt a pénzt inkább megtakarítja és befekteti, akkor évi 9 százalékos hozammal számolva nyugdíjbelépésekor több mint 25 millió forinttal fog rendelkezni. Ezzel jól érzékelhető, hogyan működik a tőkefelhalmozás, és az is, hogy ennek eléréséhez nem kell kiemelkedő jövedelemmel rendelkezni!”

- Amikor már főállásban fogsz dolgozni és megérkezik az első fizetésed, ülj le és gondolkodj el az anyagi jövődön. Ez egy egyszeri és megismételhetetlen pillanat!
- Gondold végig, hogy a pályád során hányszor fordulhat elő, hogy nem fogsz tudni pénzt keresni vagy éppen a havi kiadásaid elkerülhetetlenül meghaladják a bevételeidet. Kérdezd meg szüleidet, hogy hányszor fordult ez már velük elő!
- Számold ki, hogy mennyi pénzt tudsz félrerakni hónapról hónapra!
- Alakíts ki magadnak egy döntési kritériumrendszert, amelyet minden nagyobb kiadásnál elővehetsz és segítségével átgondolhatod a döntést. (Pl. Lesz egy kisebb megtakarításod, ami elég egy autó kezdőrészletéhez. Régóta vágysz egy saját autóra. A fizetésedből majd kifizeted valahogy a törlesztő részleteket, a szüleiddel laksz még, így az „alapvető életfeltételek” adottak. **TÉNYLEG NÉLKÜLÖZHETETLEN** az autó az életedhez? Jobb állást, jobb munkabért tudsz így elérni vagy csak jó lenne kocsikázni egy saját autóval? A törlesztő részleteken túl mennyi pénzed marad az autó fenntartására? Lesz elég pénzed kocsikázni? **ILYEN** döntésekben segíthet egy jó kritériumrendszer!)

- Gondold végig, hogyan tudnád biztonságosan befektetni a pénzed! Tájékozódj minél többet a lehetőségekről, nézz körbe a bankok háza táján, kérj ajánlatokat, információt. Űlj le és számolj. Vesd össze a végeredményt!
- Ne feledd soha, hogy a megtakarítások függetlenséget biztosítanak, csökkentik a kiszolgáltatottságodat. Ez ma nagy érték! Nagyobb, mint mondjuk egy autó! A kiszolgáltatott ember sokszor nem tud kitörni a körülményei csapdájából, sokszor csak rossz döntéseket hozhat. Nézz körül a környezetekben, biztosan látsz erre példát!
- **ARANYSZABÁLY:** Takaríts meg, amikor csak módod van rá, okosan fektesd be, légy körültekintő, amikor eladósodsz!

A fenti sorokat érdemes kinyomtatva átadni a diákoknak útravalóként!

35-45 perc Téma: Hitelek alapjai (6. dia)

Átadandó információ:

Az öngondoskodás tárgyalása a legjobb felvezető a hitelek alapjainak megértéséhez. Itt egy újabb félreértést kell eloszlatni a gyerekekben! Ahogy a tőzsdéről is sok negatív vélemény él a társadalomban, úgy a hitelekről is. A hitel felvétele alapvetően nem rossz dolog! Az „arany szabály” azt mondja, hogy légy körültekintő és nem azt, hogy ne adósodj el! Ha valaki értelmes célért, kellő anyagi biztonsággal a háta mögött, fizetőképesen, mértékkel vesz fel hitelt (addig nyújtózik, amíg a takarója ér), akkor nincs semmi gond a hitellel. A probléma ott kezdődik, amikor valaki nyaralni megy hitelből. Tisztelet a kivételnek, de ez ritkán megalapozott és jó döntés!

A tankönyv leír két példát is, amikor kifejezetten jó dolog hitelt felvenni. Ezeket fel kell eleveníteni az órán.

A bankok az adósminősítés során arra törekednek, hogy „megvédjék” az ügyfeleiket a mértéktelen eladósodástól. Ez természetesen önös érdekük, nem karitatív tevékenység, és nem mindig sikeresek ebben!

Érdemes a fentiekről egy kisebb beszélgetést generálni és ügyesen moderálni azt! Konklúzióként az lenne a jó, ha az maradna meg a diákokban, hogy a körültekintően felvett hitel jó dolog, a mértéktelen eladósodás adósságspirálhoz, személyes csődhöz vezet. Ez utóbbit kell elkerülni!

4. óra felépítése

A negyedik órán szinte csak a tankönyvben szereplő információk átadása a cél. A hiteltermékek rövid áttekintése után szó esik a bankkártyáról és az elektronikus kiszolgáló csatornákról. Ez utóbbiakat szintén röviden és elméleti szinten érintjük itt. A későbbiekben azonban átveszik a főszerepet, de ott már a gyakorlat lesz érdekes!

1-10 perc Téma: Hiteltermékek (6. dia)

Átadandó információ:

Tekintve, hogy a tankönyv a hiteltermékek áttekintését eléggé szemléletesen mutatja be, ez a rész átemelhető könnyen az előadásunkba. A cél, hogy a diákok az egyes termékeket meg tudják különböztetni egymástól, megértsék a háttérüket.

Javaslat, ötlet: Az oktatás idején futó aktuális hitelajánlatokból érdemes összeszedni néhányat és összehasonlítani, hogy mennyire eltér az egyik bank ajánlata a másiktól. Ez erősíti a körültekintő magatartás melletti érvelést!

Ellenőrző kérdés: Kérdezzük végig az egyes hiteleket! Pl. Mi a lakáshitel és a személyi kölcsön között a különbség?

Játéknapon e téma szerepe: két feladat lesz közvetlenül hitellel kapcsolatban

11-25 perc Téma: Bankkártyák (7. dia)

Átadandó információ:

A dián szereplő fogalmak megértése a legfontosabb e téma kapcsán. A tankönyv definícióit használjuk! Ez adja meg az alapot a következő órákon tanítandó ismeretekhez.

Javaslat, ötlet: Javasoljuk, hogy beszéljünk személyes élményeinkről és beszéltesük a diákokat is ezekről. Ha van lehetőség, akkor vigyünk be bankkártyát (jó lenne dombornyomottat is) az órára és mutassuk meg szemléltetésképpen. Emellett a program honlapján van egy ATM szimulátor. Vetítsük ki és nézzük végig a működését.

Ellenőrző kérdés: Mi a PIN kód? Mi a vásárlási limit? Mi a presztízskártya? Mi az internetkártya?

Játéknapon e téma szerepe: többször fel fog merülni kérdésekben, így kiemelten fontos a téma

25-40 perc Téma: Elektronikus csatornák (elmélet) (8. dia)

Átadandó információ:

A dián szereplő fogalmak megértése a legfontosabb e téma kapcsán. A tankönyv definícióit használjuk! Ez adja meg az alapot a következő órákon tanítandó ismeretekhez.

Javaslat, ötlet: Javasoljuk, hogy beszéljünk személyes élményeinkről és beszéltesük a diákokat is ezekről. Az elektronikus csatornák fajtáinak megismerése fontos, de a legfontosabb az internetbank megismerése elméleti szinten, hiszen ez lesz nemsokára a főszereplő a programban.

Ha személyesen még nem használt internetbankot, akkor egyrészt igényeljen egyet bankjánál, másrészt nézze meg a neten több bank internetbankjának demo változatát.

Egyelőre nincs szükség a program internetbankjának kivetítésére. Ez egy következő órának lesz a témája.

Ellenőrző kérdés: Mi a különbség a telefonos ügyfélszolgálat és a telebank között?

Játéknapon e téma szerepe: nagyon fontos lesz 😊

40-45 perc Téma: Kérdések

Átadandó információ: Bármilyen ami a tárgyaltak kapcsán felmerült.

5. óra felépítése

A mai óra az internethasználat veszélyeivel foglalkozik. Olyan módszerrel/módszerekkel ismerkedünk meg, melyeket a támadók használnak, hogy a felhasználókat becsapják. (Innen a gondolati szál továbbvihető, hogy a támadók pénz igyekeznek-e kicsalni, vagy megfertőzik a gépet későbbi felhasználás céljából)

1-10 perc Téma: internetbiztonság fontosságának bemutatása

Átadandó információ:

- **Az internet semmivel sem veszélyesebb, mint a mindennapi élet, de megvannak a maga közlekedési szabályai. Ezeket ismerni és betartani kell, erről szól a következő 2 óra.**
- **Internet használatával kapcsolatos veszélyforrások felvillantása. Ezek részben társasági veszélyek (elidegenedés), részben technikai veszélye, mint a számítógépes visszaélés. Kérdés a diákok felé: ki hallott már a témáról, ki milyen eseteket tud felhozni?**
- **Internet beépülése a pénzügyi szolgáltatásokba, felhasználási példák gyors átisméltése a diákokkal. A kilencvenes évek elejétől a pénzügyi intézetek elkezdtek használni az internetet az ügyfelek kiszolgálására. Magyarországon 1999-ben indultak ezek a szolgáltatási formák a bankokban. Az internet önkiszolgáló, és kényelmes kiszolgálást biztosít az ügyfelek számára a nap 24 órájában - tetszőleges helyről.**
- **A veszélyek nemcsak az ügyfélnek, hanem a pénzügyi intézetnek is károsak! Az ügyfelek részére a vagyon vesztese (számlapénz ellopása) a fő veszély. A pénzügyi intézetek számára részben a pénz ellopása (kártérítés), részben a reputáció megingása, a pénzügyi intézetbe vetett hit romlása adja a fő kockázatot.**
- **Jogi környezet nem ad biztosítékot az internethasználat veszélyeire. A bűnözés sajnos mindig a jogalkotás előtt jár. Nincs ez másképp az internet esetében sem. Az interneten okozott bűncselekmények szabályozása egyre jobban feszül, de a részletes szabályzásnak ellene hat, hogy gyakran határokon túl megvalósuló bűncselekményekről van szó. Új fogalomként jelent meg a kilencvenes évek végén a kiber bűnözés. Ma már szinte minden rendőrség külön szakterülete foglalkozik ezzel a speciális bűnözési móddal. A jog hiányossága miatt, a polgári joghoz hasonlóan, a felek egymás között megkötendő megállapodása adja sokszor a jogi rendezettséget a szolgáltatások igénybe vétele során.**

Példa:

Veszélyek: ellenőrizetlen információk, anonim bűnözés, vírusok, adatlopások. Populáris példa a „Hálózat csapdájában” című amerikai film, ahol a főhős személyazonosságát változtatják meg a központi nyilvántartókban.

Internet pénzügyi felhasználása: internetbank, bankkártyás fizetések, banki termék és szolgáltatás információk továbbítása az ügyfelekhez

Ellenőrző kérdés: nincs

Játéknapon e téma szerepe: külön kérdőív foglalkozik az internetbiztonsággal

10-15. perc Téma: Egyes veszélyforrások feldolgozása: Kéretlen levelek

Átadandó információ:

A kéretlen levelek - más néven SPAM - az e-mail rendszerek elterjedésével szinte egy időben alakultak ki. Elsősorban és jellemzően valamely marketing tevékenységet igyekeznek szolgálni - de mint az a nevéből is látszik, kéretlen módon. Olcsó marketing eszköz, de hasonlóan a postaládába bedobott katalógusokhoz, bosszantó lehet. Kisebb mértékben valóban káros tartalmú levelekről is szó van a SPAM-ek esetében. Ezek jellemzően interaktív levelek, valamely akcióra buzdítják az olvasót (pl. honlap meglátogatása). Sokszor ezek a honlapok viszont már veszélyt hordoznak vagy tartalmuk, vagy a beléjük épített fertőzések okán.

- Kéretlen levelek közül milyenekkel találkoztak eddig a diákok?
- Miért okoznak problémát a kéretlen levelek? Milyen veszélyt jelentenek?
- Honnan érkeznek, hogy jutnak hozzá e-mail címemhez a küldők? A SPAM alapja jellemzően olcsón (gyanús forrásból) vásárolt, vagy lopott e-mail címek listája. A cél a minél nagyobb számú potenciális ügyfél elérése, így nem nagyon válogatják meg, kinek megy ki az üzenet, és kinek nem.
- Mit érdemes tenni a kéretlen levelekkel? A kéretlen leveleket érdemes olvasás nélkül törölni. Sok intelligens levelezőrendszer ezt önműködően megteszi, ha felismeri, hogy SPAM a levél. A törléssel biztos, hogy eltávolítjuk a kéretlen levelet az összes összetevőjével és esetleg vele együtt érkezett egyéb fájlokkal. Így a legkisebb veszélynek vagyunk kitéve.

Példa: bankból érkezik egy levél, melyben banki azonosítónkat kérik el tőlünk. Ez az ún. Phishing támadás. Nem valós levélről van szó, a bank ilyen kérdéssel soha sem fordul ügyfeleihez levélben.

Játéknapon e téma szerepe: Igen, a kérdéssor része

16-20 perc Téma: Egyes veszélyforrások feldolgozása: Kártékony programok

Átadandó információ:

- Kártékony programok letöltéssel kerülnek jellemzően a számítógépre
- Bármely adatszólás is felvihet, vagy továbbíthat ilyen programokat (USB memória!)
- A programok sokszor nem önállóan, hanem valamely file-ba rögzítve mozognak (pl. zenébe, képbe, Office dokumentumba ágyazva)
- Fajtaik: vírus, féreg, trójai faló
- Tevékenységük: fájlok módosítása/törlése, konfiguráció átállítása, adatok gyűjtése/továbbítása

Példa: Ki milyen esetekkel találkozott, vagy hallott már?

Játéknapon e téma szerepe: kérdőív egyik kérdése foglalkozik vele

20-25 perc Téma: Egyes veszélyforrások feldolgozása: Adatszivárgás, adatlopás

Átadandó információ:

- Személyes adataink védelme az egyik legkritikusabb kérdés!
- Személyen információkkal komoly visszaéléseket lehet megvalósítani!
- Legelterjedtebb módszer az e-mail címek és jelszó/felhasználónév párok keresése és gyűjtése a számítógépen.

Példa: Ki milyen esetekkel találkozott, vagy hallott már?

Játéknapon e téma szerepe: kérdőív egyik kérdése foglalkozik vele

25-30 perc Téma: Egyes veszélyforrások feldolgozása: Eszközök távoli bekapcsolása

Átadandó információ:

- Multimédiás számítógépek kép és hangeszközeit (ahogy a többi is) az interneten keresztül el lehet érni.
- Az interneten dolgozni, beszélgetni alaphelyzetben semmiféle védelmet nem nyújt számunkra.
- Sok levelező, illetve csevegő program adatfolyamát egyszerű eszközökkel le lehet hallgatni. Soha se „beszélgessünk” titkainkról (pl. jelszavainkról) ismerőseinkkel ilyen kommunikációs módokon!

Példa: A Skype vagy az MSN sok vállalatnál tiltott kommunikációs csatorna, épp sérülékenysége okán.

Játéknapon e téma szerepe: nem foglalkozik vele.

30-35 perc Téma: Egyes veszélyforrások feldolgozása: Köztes szolgáltató belépése

Átadandó információ:

- A veszély neve: Man-in-the-middle
- A felhasználó és a szolgáltató közé egy harmadik „honlap” lép be, mely pontosan tükrözi a szolgáltató arculatát.
- Célja ügyfeladatok megszerzése, és az azokkal való azonnali vagy későbbi visszaélés
- Sok pénzintézet elleni támadás alapja ez a módszer

Példa: A csalásra szakosodott honlap üzemeltetői lemásolják az adott bankok honlapját. Következő lépésként „átirányítják” az ügyfelek kéréseit saját honlapjukra. Ott végeztetik a banki műveleteket. A banki tranzakciókat továbbítják az eredeti honlapra. Ezáltal egyrészt megszerzik az ügyfelek banki azonosítóit, esetleg a megbízásokat

módosítva, például az eredeti célszámla helyett, saját számláikra továbbítják a bankkal.

Játéknapon e téma szerepe: kérdőív egyik kérdése foglalkozik vele

35-40 perc Téma: Védelmi lehetőségek áttekintése

Átadandó információ:

- A védelem biztosítása mind a bank, mind a felhasználó közös feladata és érdeke.
- A pénzüintézet technikai beruházásokkal, munkafolyamatokkal biztosíthatja a legjobb védelmet.
- A felhasználó odafigyeléssel, számítógépe helyes üzemeltetésével tudja óvni magát ezektől az esetektől.
- A biztonsági megoldásoknak soha sem szabad túl komplikáltak lennie, mert az már a felhasználást akadályozza. Ennek a szintnek a meghatározása a pénzüintézet feladata és felelőssége.
- Egyes védelmi módszerek áttekintése (technikai, egyéni).

Példa: Kérdés: Ki milyen technikai védelmeket ismer és használ? Hogyan járulhatok én, mint felhasználó hozzá a biztonságos internetbank használathoz?

Játéknapon e téma szerepe: kérdőív egyik kérdése foglalkozik vele

40-45 perc Téma: Kérdések az eddig elhangzottakkal kapcsolatban

6. óra felépítése

1-5 perc Téma: Egyes védelmi módszerek feldolgozása: Adatkódolás

Átadandó információ:

- Profi szolgáltatók minden esetben védik a felhasználó és a kiszolgálószerver közötti kommunikációt.
- Ennek legelterjedtebb módszere az ún. SSL kódolás.
- Nemzetközi kibocsájtóktól lehet igényelni, nem mindenkinek adják ki. Éves megújítás szükséges a használata során. Ha ezt nem teszik meg, hibaüzenet jelenik meg a böngészőben az adott oldal meglátogatása esetében.
- A titkosítási eljárás helyes működését a böngészőben megjelenő kis sárga lakat ikon jelzi. Ha ezt látjuk egy oldal meglátogatása során, akkor az adott oldalon látott információk, illetve a mi általunk elküldött adatok titkosításra kerülnek a kommunikáció során.

Példa: A bankok, pénzüzetek és bankkártyás fizetési oldalak mind ilyen módon biztosítják az ügyfeladatok védelmét.

Kérdés: még hol találkoztak a diákok a kis sárga lakat megjelenésével?

Játéknapon e téma szerepe: kérdőív egyik kérdése foglalkozik vele

5-10 perc Téma: Egyes védelmi módszerek feldolgozása: A számítógép védelme.

Átadandó információ:

- Szinte minden számítógépes rendszer megtámadható, megfertőzhető.
- Az otthoni számítógépek különösen kitétek ennek a veszélynek.
- Számítógépes felkészültségünk jellemzően nem követi az újabb és újabb támadási módozatok fejlődését.
- Nemzetközi szervezetek foglalkoznak a sérülést okozó kódok folyamatos gyűjtésével.
- Léteznek ún. tűzfal és víruskereső szoftverek, melyek ezekre az adatbázisokra alapozva ellátják a számítógép legjobb védelmét.

Példa: Ki használ otthon tűzfal vagy víruskereső szoftvert? Milyen tapasztalatuk van vele kapcsolatban? Ki esett már áldozatul közületek vírus támadásnak? Mi történt?

Játéknapon e téma szerepe: kérdőív egyik kérdése foglalkozik vele

10-15 perc Téma: Egyes védelmi módszerek feldolgozása: A tűzfal

Átadandó információ:

- Otthoni számítógépünk az interneten keresztül a világ összes másik internetre kapcsolt számítógépe által elérhetővé válik. Egyébként épp ez az internet lényege. De ez veszélyeket is hordoz magában.
- A tűzfal szoftver figyeli a számítógépre az internet felől érkező kéréseket, és megszüri azokat. Ugyanígy figyeli a mi gépünk aktivitását, és csak olyan információkat enged kijutni az internetre, amit mi korábban jóváhagytunk.
- A téma fontossága miatt ingyenes verziók is léteznek. Ezek letölthetők az internetről és nyugodtan használhatjuk őket.
- A tűzfal szoftver akkor működik jól, ha mindig friss. Mindig törődjünk azzal, hogy a legújabb verzió legyen feltelepítve számítógépünkre!
- Nem az internetszolgáltató feladata a támadások védelme! Ezzel nekünk kell törődnünk!

Játéknapon e téma szerepe: Kérdőív egyik kérdése foglalkozik vele.

15-20 perc Téma: Egyes védelmi módszerek feldolgozása: A vírusvédelem

Átadandó információ:

- Feladata, hogy a számítógép fájl rendszerét tartsa karban, ellenőrizze az ott levő file-ok kártékonyság mentességét.
- Az otthoni számítógépek különösen kitétek ennek a veszélynek.

- A víruskereső a nemzetközi adatbázisok alapján kártékony programokat, programrészleteket keres. Ezért mindig nagyon fontos, hogy víruskeresőnk a legfrissebb legyen!
- Találat esetén vagy törli a hibás állományt, vagy ún. karanténba helyezi és jelez számunkra.
- Ingyenes verziók is találhatóak az interneten. Egyesek tűzfalakkal egybeépítve is letölthetők.

Játéknapon e téma szerepe: kérdőív egyik kérdése foglalkozik vele

20-25 perc Téma: Egyes védelmi módszerek feldolgozása: Azonosítás

Átadandó információ:

- Az ügyfelek azonosításának két elterjedt fajtája van: az ún. egyfaktoros és az ún. kétfaktoros azonosítás.
- Az egyfaktoros, amikor tudni kell valamit, a kétfaktoros, amikor tudni és birtokolni kell egyszerre valamit. Ilyen lehet pl. egy mobiltelefon, amire a bank egyszer használatos jelszót küld.
- A kétfaktoros azonosítás korábban elterjedt módszere az ún. TOKEN használata. Ez egy számológép szerű eszköz, mely idő alapú kódsorozatot ad ki magából. Ezek a kódok egy jellemzően 30 perces időablakban használhatók fel az ügyfél azonosítására.
- A jelszavakat sok helyen előírják, hogy összetettek legyenek. Kis és nagybetű, és szám is kell, hogy szerepeljen benne. Ez mind a jelszófeltörés esélyét csökkenti.

Példa: Találkozott-e valaki már ilyen módszerrel? Kapott-e valaki már SMS-ben egyszer használatos jelszót? Biztonságosabbnak érte-e meg az adott szolgáltatást ezáltal?

Játéknapon e téma szerepe: nem

25-30 perc Téma: Egyes védelmi módszerek feldolgozása: Körültekintő használat

Átadandó információ:

- Az ügyféloldali tevékenység védelme mindig a mi feladatunk! Minden esetben körültekintően kell eljárunk adataink, jelszavaink védelme érdekében.
- Idegen számítógép használata érzékeny, pénzügyi szolgáltatásokra különösen veszélyes! Ez lehet akár internet kávézóban levő gép, vagy a barátunké akár.
- Idegen helyen végzet internetbanki műveletek, vagy bankkártyás fizetés esetében mindig ügyeljünk arra, hogy jelszavainkat, kódjainkat ne lehessen a hátunk mögül leolvasni, vagy kamerával felvenni!
- Nagy fertőzésveszélynek kitett oldalakat (file megosztó, felnőtt tartalmú) kerüljünk el, ne látogassuk őket.

Játéknapon e téma szerepe: kérdőív egyik kérdése foglalkozik vele

30-35 perc Téma: Egyes védelmi módszerek feldolgozása: Jelszavak védelme, tárolása

Átadandó információ:

- A jelszavak védelmének felelőssége minden esetben a miénk! Nagyon körültekintően járjunk el!
- A jelszó egyéni (a mi) hozzáférésünket biztosítja. Azt nem szabad másra átruházni!
- A jelszavakat mindig meg kell jegyezni. A felírás nem jó és ellenjavallt módszer!
- A nehezen megjegyezhető jelszavak esetében minden rendszer biztosít jelszó (PIN kód) változtatási lehetőséget. Ilyen létezik még a bankkártyák esetében is!
- Érdemes olyan jelszót választani, mely nekünk könnyen megjegyezhető, de nem utal ránk.
- Változtassuk meg jelszavainkat gyakran!
- A jelszótévesztés esetében a pénzügyi rendszerek (az ATM is) jellemzően három próbálkozást engednek meg. Utána a bankkártya bevonásával, illetve a szolgáltatás letiltásával védekeznek a rendszerek az esetleges visszaélések ellen.

Példa: Ki esett már olyan helyzetben, hogy egy rendszer letiltotta jelszavát?

Játéknapon e téma szerepe: kérdőív egyik kérdése foglalkozik vele

35-40 perc Téma: Mit tegyünk visszaélés esetén?

Átadandó információ:

- A visszaélés gyanúját azonnal jelenteni kell a banknak és esetleg a hatóságoknak.
- A banki bejelentés időpontjától mentesülünk a felelősség alól!
- Elég bejelenteni az esetet és kérni a kódok, használat felfüggesztését. A továbbiak a pénzüintézet feladata.
- Jelszavainkat soha sem adjuk meg senkinek levélben, szóban. Ne fogadjunk el ilyen segítséget. Ha ez megesik, azt is azonnal jelezzük a pénzüintézet felé!
- Bankkártyánkat ne adjuk oda használatra senkinek. Még a pincérnek is csak akkor, ha látjuk, hogy ha előttünk húzza le a kártyát a terminálon. Ha ezt nem így teszi, gyanakodjunk visszaélésre.

Példa: Kérdés: Elvesztjük bankkártyánkat, de épp előttünk zárt be a bankfiók. Mit teszünk? (helyes válasz: felhívjuk a bank 24 órás ügyfélszolgálatát)

Játéknapon e téma szerepe: kérdőív egyik kérdése foglalkozik vele

40-45 perc Téma: Kérdések a témával kapcsolatban

7. óra felépítése

A hetedik tanórának kettős szerepe van. Egyrészt időtartalékot jelent arra az esetre, ha az előző órára tervezett ütemtervet bármilyen okból nem sikerül tartani. Másrészt egy korrepetáló óra szerepét is betölti, amely a játéknap és az internetbank szimulátor megismerése előtt mindenképpen hasznos.

Ha az óra által biztosított tartalékidőre nincs szükség, akkor az ismétlést a játéknap hangsúlyainak figyelembevételével az alábbiak szerint javasoljuk megtartani. Cél a játéknapon szereplő feladatok matematikai hátterének gyakorlása.

1-25. perc Téma: kamatképlet gyakorlása konkrét példákon keresztül

Példa: Mennyi kamatot fizet a bank, ha 65 napra 8,3 százalékon lekötünk 500 000 forintot?

Megoldás: a tankönyvben szereplő kamatképletet használjuk

Így $\text{kamat} = (500\,000 \times 8,3 \times 65) / 36\,500$ a tőke, 8,3 kamatláb, 65 napok száma, 36 500 a képlet fix osztója

Példa: Mekkora összegű bankbetételre van ahhoz szükség, hogy havonta 250 000 forint kamatot kapj? A kamatláb 6,5 százalékos és 30 napos hónappal számolj.

Megoldás: a tankönyvben szereplő kamatképletet át kell rendezni úgy, hogy az X most a tőke, azt keressük.

Így $\text{tőke (betét összege)} = (250\,000 \times 36\,500) / (6,5 \times 30)$ a kamat, 36 500 a képlet fix osztója, 6,5 kamatláb, 30 napok száma

Példa: Hány napig kamatozik a pénzünk, ha 100 000 forintra 10 000 forint kamatot kapunk 12 %-os kamaton?

Megoldás: $\text{napok száma} = (10\,000 \times 36\,500) / (100\,000 \times 12)$ a kamatképlet alapján!

Példa: Mennyi a kamatlába annak a betétnek, amely 1 000 000 forintra 90 nap után 20 000 forint kamatot fizet?

Megoldás: $\text{kamatláb} = (20\,000 \times 36\,500) / (1\,000\,000 \times 90)$ a kamatképlet alapján!

25-30. perc Téma: részvény befektetés hozamának kiszámítása

Példa: Mennyi pénzt keresel a tőzsdén, ha 600 000 forintért OTP részvényt vásárolsz 3 000 forintos árfolyamon, majd eladod egy év múlva 3 500 forintos árfolyamon?

Megoldás: 600 000 forintért 200 db részvényt lehet vásárolni (600 000/3 000). 200 db részvény 3500 forintos árfolyammal számolva 700 000 forintot ér, így a nyereség az ügyleten 100 000 forint.

Példa: Mennyi pénzt veszítesz a tőzsdén, ha 600 000 forintért TVK részvényt vásárolsz 3 000 forintos árfolyamon, majd kénytelen vagy eladni és az értékesítéskor 2 500 forintot ér a részvény?

Megoldás: 600 000 forintért 200 db részvényt lehet vásárolni (600 000/3 000). 200 db részvény 2500 forintos árfolyammal számolva 500 000 forintot ér, így a veszteség az ügyleten 100 000 forint.

30-35. perc Téma: diszkontkincstárjegy befektetésre példa

Példa: 1 000 darab diszkontkincstárjegyet szeretnél vásárolni (egy darab névértéke 10 000 forint). Kaptál egy ajánlatot egy olyan kincstárjegyre, amelynek a lejáratáig még 150 nap van hátra! Összesen 9 750 000 forintot kell most fizetned érte, azaz ennyi a vételár, ennyit fektetsz most be! Milyen hozamot jelent ez számodra?

Itt is a kamatképlet rendezése segít.

Megoldás: $\text{kamatláb} = (250\ 000 \times 36\ 500) / (9\ 750\ 000 \times 150)$ a kamatképlet alapján!

A trükk itt annyi, hogy a lejáratkori értékből (10 000 névérték x 1000 db = 10 000 000) ki kell vonni a befektetett összeget (9 750 000) ahhoz, hogy a kamat összegét megkapjuk a képletbe.

A diszkont kincstárjegy, úgy működik, hogy a névértéket a lejáratkor éri el, azaz a „vételár” (befektetett összeg) és az arra járó kamat összege együtt adják ki a lejáratkori értéket. Ennél a példánál maradva, ha 9 750 000 forintot lekötnek 150 napra a megoldást jelentő kamatlábbal, akkor a tőke és a kamat együtt a futamidő végén pontosan 10 000 000 lenne.

35-45. perc Téma: kérdések átbeszélése az órán elhangzott példákkal és bármi egyéb az elmúlt órák anyagaival kapcsolatban

8. óra felépítése

Ehhez az órához szükség lesz minden diák számára egy internet kapcsolattal rendelkező számítógépre valamint az oktató képernyőjének kivetítésére.

1-35 perc Téma: Internetbank szimulátor bemutatása

Az idealisbank.biztonsagosinternet.hu oldalon található internetbank szimulátorba be kell léptetni a diákokat és ott minden egyes menü ponton végig kell velük menni. Javasoljuk, hogy a kollégák az oktatás előtt gyakoroljanak a szimulátoron, valamint oldják meg a 2 x 13 kérdésből álló tesztet is, ahol „élesben” lehet használni az internet bankot. A teszt kitöltése után könnyű lesz majd a menü pontok egyenkénti bemutatása.

35-45 perc Téma: Játéknap szabályainak ismertetése, valamint bármilyen kérdés megválaszolása